

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

به نام خداوند جان و خرد

کزین برتر اندیشه برنگذرد

معاونت پژوهش و فن آوری

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

بایاری از خداوند سبحان و اعتقاد به این که عالم محضر خداست و بهواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظر به اہمیت جایگاه دانشگاه در اعتلای فرهنگ و تمدن بشری، مادانشجویان و اعضاء ہیئت علمی واحد های دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخطی نکنیم:

- ۱- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هرگونه پنهان سازی حقیقت.
- ۲- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهیدگان (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۳- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه بکاران پژوهش.
- ۴- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.
- ۵- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هرگونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان ها و کشور و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب تقد و خودداری از هرگونه حرمت شکنی.
- ۸- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و اشاعه نتایج تحقیقات و انتقال آن به بکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۹- اصل برائت: التزام به برائت جویی از هرگونه رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شائبه های غیر علمی

می آیند.

معاونت پژوهش و فن آوری
به نام خدا
تعهد اصالت رساله یا پایان نامه تحصیلی

اینجانب شهرزاد شیرانی بید آبادی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد در رشته روان شناسی عمومی که در تاریخ ۱۳۹۳/۶/۱۹ از پایان نامه خود تحت عنوان " اثر بخشی موسیقی درمانی بر بهبود علائم وسواس فکری-عملی ، اضطراب و افسردگی بیماران مبتلا به اختلال وسواس فکری-عملی " با کسب نمره دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

(۱) این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آنرا در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده ام.

(۲) این پایان نامه قبلاً برای هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

(۳) چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد مرودشت
دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، گروه روان شناسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A) در رشته روان شناسی عمومی

عنوان:

**اثر بخشی موسیقی درمانی بر بهبود علائم وسواس فکری-عملی، اضطراب و افسردگی
بیماران مبتلا به اختلال وسواس فکری-عملی**

استاد راهنما یا استادان راهنما:

دکتر امیر هوشنگ مهریار

نگارش:

شهرزاد شیرانی بیدآبادی

تابستان

۱۳۹۳

صورتجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد (M.A)

نام و نام خانوادگی دانشجو: شهرزاد شیرانی بیدآبادی در تاریخ ۱۳۹۳/۶/۱۹
رشته: روان شناسی عمومی از پایان نامه خود با عنوان: " اثر بخشی موسیقی درمانی بر بهبود علائم وسواس فکری-عملی، اضطراب و افسردگی بیماران مبتلا به اختلال وسواس فکری-عملی " با درجه ونمره دفاع نموده است.

نام و نام خانوادگی اعضای هیات داورى سمت امضاء اعضای هیات داورى

۱- دکتر امیر هوشنگ مهریار	استاد راهنما
۲- دکتر سیروس سروقد	استاد داور
۳- دکتر حجت الله جاویدی	استاد داور

مدیر/معاونت پژوهشی

مهر و امضاء

مراتب فوق مورد تایید است .

پاسگزاری

هزاران شاخه گل از جنس درود همراه با پاس بیکران خود را به حضور محترم استاد عزیزم جناب آقای دکتر امیر یونگ مهربان تقدیم میدارم. ستایش میکنم خداوند آسمانها و زمین را که در زیباترین برگ دفتر زندگانیم افتخار شاکردی این استاد فرهیخته را تقدیر فرمود. با تمام وجود راهبانیها و مهربانیهای بی دریغ و بی ثوابه می استاد عزیزم را ارج و پاس مینهم و از درگاه خداوند متعال برای ایشان که وجودشان افتخاری است برای خاک پاک سرزمینمان ایران سلامتی و طول عمر مسلت مینایم.

همچنین از داوران محترم جلسه استادان کرانایه و ارجمندم، آقایان دکتر سیروس سروقد و دکتر حجت الله جاویدی کمال تشکر را دارم و در پایان بر خود لازم میدانم که از سرکار خانم دکتر شهلا آکوچکیان روانپزشک محترم کلینیک فوق تخصصی روانپزشکی دکتر شریعتی اصفهان و بکارگزار ایشان سرکار خانم الماسی و کلیه می بیماران شرکت کننده در پژوهش به خاطر بکارهای های صمیمانه شان نهایت پاسگزاری را به عمل آورم.

تقدیم نامہ

تقدیم بہ پیشگاہ مقدس فخر و عالم، باب علم و دیبای دانش، حضرت علی بن ایطالب علیہ السلام

تقدیم بہ ایران، سرزمین ہمیشہ جاویدان، ہمراہ بابوسہ نالی کہ از سر شوق و عشق، بر خاک پرافتخار دوازہ سی علم و تمدن ایران زمین،

شیراز عزیز نثار میشود

تقدیم بہ روح پاک پدر عزیزم کہ بہ من درس ہمت و تلاش و استواری آموخت

و

تقدیم بہ مادر عزیزم کہ لبخندہای پر مہرش محکم ترین پشوانہ سی من در زندگانیست

۱	چکیده
فصل اول: کلیات تحقیق	
۳	مقدمه
۹	بیان مسأله
۱۱	اهمیت و ضرورت تحقیق
۱۳	اهداف تحقیق
۱۳	سوالات تحقیق
۱۳	فرضیه های تحقیق
۱۴	متغیرهای تحقیق
۱۴	متغیرهای وابسته
۱۴	متغیرهای مستقل
۱۴	تعاریف مفهومی متغیرها
۱۴	تعریف اختلال و سواس فکری-عملی
۱۵	تعریف اضطراب
۱۵	تعریف افسردگی
۱۵	تعریف موسیقی درمانی
۱۶	تعاریف عملیاتی متغیرها
۱۷	جمع بندی مطالب

فصل دوم: مروری بر ادبیات و پیشینه ی تحقیق

۱۹	..... مبانی نظری متغیرها
۱۹	..... اختلال وسواس فکری-عملی
۱۹	..... علل اختلال وسواس فکری-عملی
۱۹	..... نظریه روانکاوی
۲۰	..... نظریه یادگیری (مکتب رفتارگرایی)
۲۱	..... نظریه شناختی
۲۲	..... نظریه های زیست شناختی
۲۲	..... ژنتیک
۲۳	..... ساختارهای مغز
۲۳	..... عوامل بیوشیمیایی
۲۴	..... تعریف DMS-5 از وسواس
۲۵	..... شیوع OCD
۲۶	..... اختلالات همایند با OCD
۲۶	..... افکار وسواسی شایع
۲۶	..... آلودگی
۲۷	..... از دست دادن کنترل
۲۷	..... کمال طلبی
۲۷	..... صدمه
۲۷	..... افکار ناخواسته جنسی

۲۷	.....	وسواس های مذهبی
۲۸	.....	دیگر افکار وسواسی
۲۸	.....	اعمال وسواسی شایع
۲۸	.....	شستن و پاک کردن
۲۸	.....	چک کردن (وارسی)
۲۸	.....	تکرار کردن
۲۸	.....	اعمال وسواسی ذهنی
۲۹	.....	دیگر اعمال وسواسی
۲۹	.....	درمان اختلال وسواس فکری - عملی
۲۹	.....	درمان های مبتنی بر روانکاوی
۳۰	.....	روش درمانی مبتنی بر رفتار گرایی (رفتار درمانی)
۳۱	.....	روش درمانی مبتنی بر شناخت گرایی (شناخت درمانی)
۳۱	.....	درمان شناختی-رفتاری (CBT) وسواس
۳۱	.....	گروه درمانی
۳۲	.....	خانواده درمانی
۳۳	.....	درمان های پزشکی
۳۳	.....	داروها
۳۳	.....	هیپنوتراپی
۳۳	.....	جراحی مغز
۳۴	.....	تشنج برقی

۳۴	تحریک مغز از راه جمجمه.....
۳۴	تحریک عمقی مغز.....
۳۵	اضطراب و افسردگی.....
۳۵	تاریخچه اضطراب و افسردگی.....
۳۵	اضطراب در بیماران مبتلا به وسواس.....
۳۶	افسردگی در بیماران مبتلا به وسواس.....
۳۶	درمان اضطراب و افسردگی.....
۳۶	موسیقی درمانی.....
۳۶	تاریخچه موسیقی و موسیقی درمانی.....
۴۱	واکنش نیمکره های مغز به موسیقی و هماهنگی عملکرد دو نیمکره.....
۴۱	تاثیرات روانی و اجتماعی موسیقی.....
۴۱	مکاتب نظری موجود در حوزه موسیقی درمانی.....
۴۲	کاربرد موسیقی درمانی در زمینه های مختلف پزشکی و روان پزشکی.....
۴۲	موسیقی درمانی و بیماران فزون تنش.....
۴۲	موسیقی درمانی و بیماران مبتلا به سرطان.....
۴۳	موسیقی درمانی و بیماران اسکیزوفرن.....
۴۴	موسیقی درمانی و کودکان مبتلا به فلج مغزی.....
۴۴	موسیقی درمانی و بیماران صدمات مغزی.....
۴۵	پیشینه تحقیق.....
۴۵	تحقیقات انجام شده در خارج.....

۴۶	تحقیقات انجام شده در ایران.....
۴۷	جمع بندی مطالب.....
فصل سوم : روش اجرای تحقیق	
۴۹	طرح تحقیق.....
۴۹	جامعه آماری مورد مطالعه.....
۴۹	نمونه و روش نمونه گیری.....
۵۰	ابزار مورد استفاده در تحقیق.....
۵۰	مقیاس وسواس فکری-عملی مادزلی.....
۵۰	شیوه نمره گذاری مقیاس مادزلی.....
۵۱	تحقیقات انجام شده در ایران و مقیاس فکری-عملی مادزلی.....
۵۲	مقیاس اضطراب بک .....
۵۳	شیوه نمره گذاری مقیاس اضطراب بک .....
۵۳	مقیاس افسردگی بک (فرم کوتاه-۱۳ سوالی).....
۵۴	شیوه نمره گذاری مقیاس افسردگی بک .....
۵۴	تحقیقات انجام شده در ایران و مقیاس های اضطراب و افسردگی بک .....
۵۵	روش جمع آوری اطلاعات.....
۵۷	پروتکل درمان با موسیقی کلاسیک ایرانی برای مبتلایان به اختلال وسواس فکری-عملی ..
۵۸	روش آماری مورد استفاده.....
۵۸	ملاحظات اخلاقی.....
۵۹	جمع بندی مطالب.....

فصل چهارم : یافته های آماری

۶۱	شاخص های توصیفی.....
۶۳	تجزیه و تحلیل آمار استنباطی.....
۶۳	فرضیه اول.....
۶۷	فرضیه دوم.....
۷۰	فرضیه سوم.....
۷۴	جمع بندی مطالب.....

فصل پنجم : بحث در نتایج

۷۶	بحث در نتایج.....
۷۸	نتیجه گیری.....
۷۸	محدودیت های تحقیق.....
۷۹	پیشنهادهای تحقیق.....
۸۰	جمع بندی مطالب.....

فهرست منابع

۸۱	منابع فارسی.....
۸۶	منابع انگلیسی.....

پیوست ها

- ۹۲ ..... پیوست الف (مقیاس وسواس فکری-عملی مادزلی).
- ۹۴ ..... پیوست ب (مقیاس اضطراب بک).
- ۹۵ ..... پیوست ج (مقیاس افسردگی بک - فرم کوتاه ۱۳ سوالی).
- ۹۸ ..... چکیده انگلیسی.

جدول ۱-۲: معیارهای تشخیص DSM-5 در مورد اختلال وسواس فکری-عملی.....	۲۴
ادامه جدول ۱-۲: معیارهای تشخیص DSM-5 در مورد اختلال وسواس فکری-عملی.....	۲۵
جدول ۲-۲: رابطه بین کیهان، انسان و موسیقی در دوران رنسانس.....	۳۸
جدول ۱-۳: نمرات خرده مقیاس ها برای مقیاس وسواس مادزلی.....	۵۰
جدول ۲-۳: تعیین میزان اضطراب بر اساس تست اضطراب بک.....	۵۳
جدول ۳-۳: تعیین درجات افسردگی بر اساس تست افسردگی بک.....	۵۴
جدول ۳-۴: پروتکل درمان با موسیقی کلاسیک ایرانی برای بیماران مبتلا به اختلال وسواس فکری-عملی.....	۵۷
جدول ۱-۴: میانگین و انحراف استاندارد ابعاد وسواس فکری-عملی در پیش‌آزمون و پس‌آزمون..	۶۱
جدول ۲-۴: میانگین و انحراف معیار پیش‌آزمون و پس‌آزمون دو گروه در اضطراب.....	۶۲
جدول ۳-۴: میانگین و انحراف معیار پیش‌آزمون و پس‌آزمون دو گروه در افسردگی.....	۶۲
جدول ۴-۴: ماتریس همبستگی پیرسون بین ابعاد وسواس فکری-عملی.....	۶۳
جدول ۴-۵: میانگین و انحراف استاندارد ابعاد وسواس فکری-عملی در پیش‌آزمون و پس‌آزمون.....	۶۴
جدول ۶-۴: جدول اثرات تحلیل کوواریانس چند متغیره.....	۶۵
جدول ۷-۴: آزمون لوین برای تعیین برابری واریانس ها.....	۶۶
جدول شماره ۸-۴: آزمون تحلیل کوواریانس چندمتغیره برای تعیین اثر موسیقی درمانی بر هر یک از ابعاد اختلال وسواس فکری-عملی.....	۶۶
جدول ۹-۴: نتایج F لوینز جهت فرض همگنی واریانس های دو گروه.....	۶۹
جدول ۱۰-۴: میانگین و انحراف معیار پس‌آزمون دو گروه در اضطراب.....	۶۹

- جدول شماره ۱۱-۴: نتایج آزمون تحلیل کوواریانس جهت مقایسه نمرات اضطراب دو گروه.....۶۹
- جدول ۱۲-۴: نتایج F لوینز جهت فرض همگنی واریانس های دو گروه.....۷۲
- جدول ۱۳-۴: میانگین و انحراف معیار پس آزمون دو گروه در افسردگی.....۷۲
- جدول شماره ۱۴-۴: نتایج آزمون تحلیل کوواریانس جهت مقایسه نمرات افسردگی دو گروه.....۷۲

نمودار ۴-۱ : نمودار پراگندگی نمرات اضطراب پیش آزمون و پس آزمون در هریک از گروه ها

۶۸.....

نمودار ۴-۲ : نمودار پراگندگی نمرات افسردگی پیش آزمون و پس آزمون در هر یک از گروه ها ۷۱

چکیده

هدف از انجام این تحقیق بررسی تاثیر موسیقی درمانی بر بهبود علائم اختلال وسواس فکری-عملی، اضطراب و افسردگی بیماران مبتلا به اختلال وسواس بود که با طرح تمام آزمایشی دو گروهی با انتصاب تصادفی پیش آزمون و پس آزمون انجام شد و آزمودنیهای آن ۳۰ نفر بیمار مبتلا به وسواس (۲۴ زن و ۶ مرد) بودند که به صورت نمونه گیری در دسترس از میان افراد مراجعه کننده به یکی از مراکز روانپزشکی اصفهان انتخاب و به تصادف در دو گروه آزمایش و کنترل جای داده شدند. در طول انجام تحقیق دو گروه آزمایش و کنترل به دریافت دارو درمانی و رفتار درمانی ادامه دادند با این تفاوت که گروه آزمایش به مدت ۴ هفته، هر هفته ۳ جلسه و هر جلسه ۳۰ دقیقه موسیقی کلاسیک ایرانی را به صورت انفرادی دریافت کردند. برای جمع آوری داده ها قبل و بعد از انجام مداخله از سه مقیاس وسواس فکری-عملی مادزلی (۱۹۹۷)، اضطراب بک (۱۹۹۰) و فرم کوتاه افسردگی بک (۱۹۶۷) استفاده شد. تجزیه و تحلیل یافته ها با به کار گیری نرم افزار "spss-15" و استفاده از روشهای آماری "تحلیل کوواریانس" و "تحلیل کوواریانس چند متغیره" نشان داد که موسیقی درمانی بر کاهش علائم اختلال وسواس فکری-عملی، اضطراب و افسردگی بیماران مبتلا به این اختلال به صورت معناداری اثر بخش است. بنابراین طبق نتایج به دست آمده از این تحقیق استفاده از موسیقی درمانی در مراکز مربوط برای درمان بیماران وسواسی توصیه میشود.

کلید واژه ها: موسیقی درمانی، اختلال وسواس فکری-عملی، اضطراب، افسردگی

فصل اول

کلیات تحقیق

مقدمه

اختلال وسواس فکری- عملی (OCD)^۱ با شیوع تقریبی ۲,۵٪ بعد از هراس ها^۲، سوء مصرف مواد^۳، و افسردگی اساسی^۴، چهارمین اختلال روانپزشکی به شمار میرود (ریجیر^۵، نارو^۶، رائتر^۷، ۱۹۹۰). این اختلال با اختلالات خلقی و اضطرابی همایند است (راسموسن^۸ و ایزان^۹ ۱۹۹۲، ریجیر و همکاران، ۱۹۹۰).

ابعاد اختلال وسواس

اختلال وسواس دارای دو بعد فکری و عملی میباشد. و علائم این اختلال میتواند در فکر یا عمل و یا هر دو بروز کند:

وسواس های فکری، افکاری مکرر، مزاحم، ناخواسته و ناخوشایند هستند که علیرغم میل فرد به ذهن او می آیند (راکمن^{۱۰}، ترجمه ی افروز و قربانخانی، ۱۳۹۰). موضوع اصلی وسواسهای فکری شامل افکار پرخاشگرانه ی غیر قابل پذیرش، جنسی و یا افکار کفرآمیز است. رفتارهای وسواسی اعمالی تکراری، کلیشه ای و هدف دار می باشند که بیمار خود را ناگزیر به انجام آنها میداند. رایجترین وسواس های عملی شامل شستشو و بازیینی (کنترل) بیش از حد هستند (راکمن، ترجمه ی افروز و قربانخانی، ۱۳۹۰).

کیفیت مزاحم و ناخوشایند وسواس های فکری به عنوان "خود ناهمخوان"^{۱۱} ذکر میگردد و این بیانگر آن است که فرد مبتلا با اینکه با محتوای وسواس فکری بیگانه است و آن را تحت کنترل خود نمیداند اما قادر به تشخیص این نکته هست که وسواس های فکری محصول ذهن خود او هستند و از خارج به او تحمیل نمیشوند (انجمن روانپزشکی آمریکا^{۱۲}، ۲۰۰۵).

---

¹ Obsessive-Compulsive Disorder

² Phobia

³ Substance abuse

⁴ Major depression

⁵ Regier

⁶ Narrow

⁷ Rae

⁸ Rasmussen

⁹ Eisen

¹⁰ Rachman

¹¹ Ego- dystonic

¹² American Psychiatric Association